

DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2023.04.003>

УДК 027.54(477-25)НБУВ:004.65УКРАЇНКА]:930.25:821.161.2Шевченко Т. Г.

Ірина Данильченко,

<https://orcid.org/0000-0002-5778-4999>,

молодша наукова співробітниця,

відділ інформаційно-комунікаційних технологій,

Інститут інформаційних технологій,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна)

просп. Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: danylchenkoiv@nbuv.gov.ua

Електронна персональна колекція «Шевченкіана» Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: особливості організації та змістове наповнення

Мета статті – обґрунтувати значення та розкрити особливості формування повнотекстової персональної колекції «Шевченкіана» на базі універсальної електронної бібліотеки «Україніка», проаналізувати завдання, етапи створення, структуру та змістове наповнення електронної колекції. **Методологія дослідження** ґрунтується на застосуванні системно-структурного підходу та використанні комплексу загальнонаукових методів (узагальнення, аналіз, синтез). **Наукова новизна.** Обґрунтовано історико-культурне значення формування на базі електронних ресурсів наукових бібліотек цифрових колекцій, присвячених видатним постатям. На прикладі функціонуючої персональної колекції «Шевченкіана» узагальнено досвід часткового вирішення проблеми створення в інформаційному просторі зібрання електронної Шевченкіани. Розглянуто механізми організації структурованого загальнодоступного персонального архіву як дієвого інструменту збереження культурної спадщини в умовах воєнного стану. **Висновки.** Незважаючи на значний український та зарубіжний досвід, здобутий у створенні електронної Шевченкіани, організація повного фундаментального шевченкознавчого ресурсу та представлення його у відкритому доступі для широкого загалу є досі не вирішеною проблемою. Наукові бібліотеки, як провідні центри соціальних комунікацій, використовуючи новітні засоби організації електронних ресурсів, мають можливість структурувати та представити унікальні зібрання історико-культурної спадщини, що зберігаються в їх основних та спеціалізованих фондах. Наразі в бібліотеках зосереджена значна частина доробку, присвяченого Т. Шевченку, що поетапно оцифровується фахівцями та стає цифровим культурним надбанням країни. І хоча процес оцифрування і представлення документів у цифрових бібліотечних колекціях не вирішує проблему організації єдиного шевченкознавчого ресурсу, однак значною мірою дозволяє заповнити лакуни в електронному зібранні повнотекстових документів шевченкознавчої тематики. Практичний досвід створення фахівцями Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського цифрової колекції «Шевченкіана» показує можливість ефективного збереження документальної спадщини, присвяченої видатним співвітчизникам, через розбудови гнучких бібліотечних історико-меморіальних ресурсів, побудованих на сучасних інформаційних технологіях.

К л ю ч о в і с л о в а: Тарас Григорович Шевченко, електронна Шевченкіана, персональна електронна колекція, електронна бібліотека «Україніка».

Актуальність теми дослідження. Під впливом інформаційних технологій бібліотеки отримали нові можливості для більш ефективної організації власних електронних ресурсів. Процесу прискореного створення бібліотечних електронних ресурсів сприяв сучасний воєнний стан України. Маючи технічні можливості бібліотеки намагаються зберегти документальні пам'ятки культурної спадщини, які є частиною їх фондів, створюючи цифрові копії видань для подальшого використання суспільством в наукових, навчальних та ознайомчих цілях.

Дієвим інструментом для упорядкування та представлення у веб-середовищі цифрових ресурсів є створення електронних меморіальних колекцій різного профілю (персональних, тематичних, установ, видавничих тощо). Сучасні виклики часу та інтерес суспільства до видатних постатей української історії і культури спонукає до створення науковими бібліотеками електронних історико-меморіальних ресурсів, присвячених персоналіям окремих діячів. Набуває актуальності створення комплексного структурованого інформаційного ресурсу, присвяченому постаті Тараса Шевченка.

Незважаючи на наявні електронні архіви, тематичні сайти, портали та інші ресурси, які представляють Т. Шевченка в інформаційному просторі, потреба створення повної електронної Шевченкіани досі залишається невирішеною. За останні десятиріччя фахівцями було створено і представлено в загальному доступі значну кількість тематичних порталів, покликаних, за творчим задумом авторів проєктів, зібрати воедино творчу спадщину нашого співвітчизника та комплекс матеріалів про нього. Напередодні 200-ліття від дня народження поета, у зв'язку з підвищеним інтересом до його спадщини, з'явилася низка електронних ресурсів, присвячених Тарасу Григоровичу. Серед таких проєктів – науково-освітній портал «Тарас Шевченко» [20] (<http://www.kobzar.ua>), створений за ініціативою Малої академії наук України, меморіальна електронна колекція «Т. Г. Шевченко» [26] (<http://www.irbis-nbuv.gov.ua>) Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі НБУВ), електронна колекція «Тарас Шевченко» [24] (<https://elib.nlu.org.ua>) в електронній бібліотеці «Культура України» Національної бібліотеки України ім. Я. Мудрого, а також інші вітчизняні портали, такі як «Кобзар» (<http://kobzar.info>), «Тарас Григорович Шевченко» (<https://taras-shevchenko.in.ua>), «Тарас Шевченко. Енциклопедія життя і творчості» (<http://www.t-shevchenko.name>), «Тарас Шевченко» (<https://taras-shevchenko.com.ua>) та ін. Серед зарубіжних ресурсів інтерес становить оцифроване зібрання Шевченкіани Британської бібліотеки [29] (<https://eap.bl.uk/project/EAP657>). Ця колекція є результатом спільного проєкту Програми «Архіви в небезпеці» Британської бібліотеки та Національного музею Тараса Шевченка у Києві. Досить інформативно у світі представлена англomовна Шевченкіана на сайті Музею Тараса Шевченка (<https://www.shevchenko.ca/home.cfm>) у Торонто (Канада).

З огляду на вищезазначені електронні ресурси, що представляють Шевченкіану в всесвітній мережі, для наукової спільноти залишається актуальною проблема створення на загальнонаціональному рівні фундаментального ресурсу, який би інтегрував творчий доробок Т. Шевченка та здобутки у галузі шевченкознавства. З метою актуалізації творчості Т. Шевченка, збереження творчої спадщини митця та заповнення лакув в електронному зібранні повнотекстових документів, присвячених шевченкознавчій тематиці, було вирішено сформувати колекцію «Шевченкіана» [27] на базі універсальної електронної бібліотеки «Україніка» НБУВ.

Аналіз досліджень і публікацій. Створенню бібліотеками різноманітних цифрових ресурсів наукового, освітнього та історико-культурного змісту сприяли міжнародні програми та ініціативи. Ключовим для розвитку цифрових бібліотек є опублікований ІФЛА та ЮНЕСКО «Маніфест для цифрових бібліотек» [30] (IFLA/UNESCO Manifesto for Digital Libraries, 2010), який заклав концептуальні засади створення цифрових бібліотек.

У «Маніфесті» акцентовано увагу на місії цифрової бібліотеки у наданні прямого доступу до світової культурної і наукової спадщини та наголошується на необхідності поєднати інформаційні технології, освіту та культуру з сучасними бібліотечними послугами. Детально викладено основи стандартизації підходів до створення якісних цифрових колекцій у «Загальних рекомендаціях щодо створення якісних електронних колекцій» [28] («A Framework of Guidance for Building Good Digital Collections», 2007) Національної організації з інформаційних стандартів США (NISO).

Грунтовно проблеми формування електронних ресурсів, зокрема цифрових колекцій, висвітлено у працях українських дослідників (Л. Д. Березівської, О. І. Вощенко, І. К. Журавльової І. В. Лобузїна, І. П. Перенесієнка, Н. М. Сенченко та інших фахівців). Зокрема, науковцем І. В. Лобузїним [12] розроблено систему принципів та технологію формування електронних колекцій україніки з урахуванням сучасних вимог до бібліотечних цифрових ресурсів. Отримані технологічні рішення стали науковою базою для подальшого створення бібліотеками електронних колекцій різного профілю. Проблеми організації тематичного доступу до електронних бібліотечних колекцій розглянуто в дисертаційному дослідженні І. П. Перенесієнка [17].

Вийшли у світ ряд публікацій К. І. Лобузїної, присвячені проблемам організації електронних персональних колекцій [9; 11]. В окремій публікації [11], науковиця обґрунтовує значення та розглядає ресурсне наповнення і технологію формування меморіальної електронної колекції «Т. Г. Шевченко», створеної НБУВ до 200-річчя від дня народження письменника. Особливу увагу дослідниця приділяє технології формування національного бібліографічного літопису шевченкових видань та окреслює шляхи інтеграції шевченківських ресурсів наукової бібліотеки у національний інформаційний простір.

Проблемі створення електронних колекцій книжкових пам'яток у НБУВ (стародруків та рідкісних видань) присвячене спільне дослідження К. В. Лобузїної, Г. І. Ковальчук та Н. В. Заболотної [10]. На прикладі створення електронної колекції почаївських стародруків, розкрито технологію підготовки нового інформаційного продукту та розглянуто програмні засоби і технологічні етапи підготовки електронних версій видань. Спроба детально проаналізувати єдину в Україні колекцію «Реабілітована література», створену на базі «Україніки» з матеріалів колишнього спецфонду НБУВ, була здійснена науковицею О. І. Вощенко [4].

Особливості формування електронних біографічних ресурсів висвітлено в працях Л. Д. Березівської [1; 2]. У своїх дослідженнях науковиця розглядає та аналізує створений віртуальний інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу» Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського, присвячений відомим українським та зарубіжним педагогам, освітнім діячам різних історичних періодів. Сформований ресурс цілісно представляє доробок окремо вибраної постаті, маючи у своїй структурі біографію діяча, бібліографію його праць і матеріалів про нього, повнотекстові твори та додаткові матеріали (фотогалерея, інформація про нагороди, премії, пам'ятники тощо).

В науковій публікації «Електронні ресурси, присвячені Тарасові Шевченку, як відображення сучасного стану розвитку вітчизняного віртуального інформаційного простору» В. І. Попика [19], представлено огляд та аналіз вітчизняних і зарубіжних електронних інформаційних шевченкознавчих ресурсів. Автор на конкретних прикладах аналізує позитивний досвід, здобутий у створенні електронної Шевченкіани, а також недоліки, притаманні наявним ресурсам, їх причини та способи подолання.

Деякі публікації присвячені дослідженню окремих видань творів [5], «Кобзарів» [7] Т. Шевченка та бібліографії видань творів митця [15; 16]. Найбільш ґрунтовно досліджено

прижиттєві видання та факсимільні перевидання прижиттєвих видань творів письменника, що нині зберігаються у відділі стародруків та рідкісних видань НБУВ, у науковій розвідці Г. І. Ковальчук [5]. Питанню упорядкування бібліографічної Шевченкіани присвячені дослідження В. Ю. Омельчука [15; 16].

Мета статті – обґрунтувати значення та розкрити особливості формування повнотекстової персональної колекції «Шевченкіана» на базі універсальної електронної бібліотеки «Україніка», проаналізувати завдання, етапи створення, структуру та змістове наповнення електронної колекції.

Виклад основного матеріалу. Останніми роками НБУВ активно почала впроваджувати у бібліотечно-інформаційну діяльність результати наукових досліджень в галузі організації електронних ресурсів, зокрема онлайн-електронних колекцій. На основі існуючих наукових напрацювань і рішень на базі електронної бібліотеки «Україніка» було створено понад 20 колекцій. Деякі з цих меморіальних колекцій присвячені видатним особистостям, а саме – вченому-природознавцю, мислителю і громадському діячу Володимиру Вернадському – «В. І. Вернадський» [3]; філософу, поету і педагогу Григорію Сковороді – «Сковородіана» [22]; історику, сходознавцю і письменнику Агатангелу Кримському – «Кримський Агатангел Юхимович» [6].

У 2022 р. було розпочато активну роботу із створення в електронній бібліотеці «Україніка» персональної колекції, присвяченій Тарасу Шевченку. По праву Тарас Григорович є однією з найвизначніших постатей української культури XIX ст. Його творчість мала вирішальне значення в становленні нової української літератури, утвердивши в ній загальнолюдські та національні цінності та піднісши її до рівня передових літератур світу. Для української нації та світової спільноти Т. Шевченко є особистістю непересічною, багатогранною та творчою. Він увійшов в історію як великий народний поет, письменник (прозаїк, драматург), художник (живописець, портретист, гравер), фольклорист, етнограф і громадський діяч. Митець залишив значну літературну, художню та епістолярну спадщину – 237 віршів та поем, 9 повістей, драму «Назар Стодоля», уривок віршованої трагедії «Никита Гайдай», «Букварь южнорусский», щоденник, автобіографію, кілька статей, понад 250 листів та 835 художніх творів. Таким чином, з огляду на значний доробок Т. Шевченка, пріоритетним завданням, в рамках даної ініціативи, було визначено фахівцями національної бібліотеки зібрати, науково осмислити та представити для широкої громадськості спадщину Кобзаря та здобутки шевченкознавства зокрема.

Створення в «Україніці» електронного зібрання, присвяченого Т. Шевченку, має вирішити декілька завдань:

- акумулювати та представити цифрові копії друкованих видань, що зберігаються у фондах НБУВ, для подальшого їх введення у науковий та культурних обіг;
- сформувати електронний архів документів, який має комплексно репрезентувати постать Т. Шевченка;
- структурно представити ресурси шевченківської тематики з можливістю зручної навігації всередині сформованої колекції;
- пов'язати електронні ресурси зібрання з іншими ресурсами, наявними в електронній бібліотеці «Україніка», через систему створених предметних рубрик (довідок);
- актуалізувати творчість Т. Шевченка та ввести створений інформаційний ресурс у цифровий гуманітарний простір.

Процес формування колекції складався із декількох етапів: розробка концептуальної схеми колекції, визначення та створення ієрархічної структури, добір і наукове опрацювання документів, створення засобів навігації всередині колекції. Під час розробки колекції були поєднані технологічні можливості сучасних семантичних вебтехнологій та

традиційні наукові і бібліотечні методи опрацювання документів. Як зазначає науковець І. В. Лобузін, поєднання різних методів організації електронних ресурсів дозволяє користувачам отримати: всю необхідну інформацію за темою електронної колекції в одному користувацькому екрані; інформацію щодо всіх вагомих бібліотечних ресурсів, дотичних до заданої теми; відібрану експертами довідкову інформацію з інтернет-джерел. Окрім цього, використання подібного підходу дозволяє також ознайомитися з цифровим образом тематики електронної колекції в зовнішніх світових інформаційних ресурсах та отримати можливість багатоаспектного вивчення документів з відображенням дослідницького контенту [13, с. 325]. Таким чином, створена з урахуванням сучасних вимог до організації знань у вебсередовищі, електронна колекція «Шевченкіана» є одним із прикладів рішення проблеми комплексного представлення інформаційних ресурсів, присвячених знаковим особистостям, в нашому випадку – Тарасу Григоровичу Шевченку. Подібна організація бібліотечних колекцій, з використанням інноваційних підходів, дозволяє користувачам не тільки отримати перелік відібраних фахівцями документів за темою, але й використовувати додаткові пошукові інструменти та засоби навігації.

Основу ресурсної бази колекції складають напрацювання фахівців національної бібліотеки за минулі роки, які були представлені в меморіальній електронній колекції «Т. Г. Шевченко» на порталі бібліотеки. Зусиллями фахівців відділу національної бібліографії було здійснено проект бібліографічної Шевченкіани [25], видання якого є орієнтиром в документальній спадщині, пов'язаній з іменем Т. Г. Шевченка. Користуючись напрацьованою фахівцями бібліографічною базою було виявлено значну частину друкованої Шевченкіани, яка зберігається у фондах бібліотеки і потребує оцифрування. Для того, щоб зробити існуючу колекцію більш повною, інформативною та зручною для користування, було вирішено продовжити науково-дослідну роботу з виявлення окремих праць Т. Г. Шевченка, наукових розвідок про нього й інших джерел, присвячених видатній особистості, та створити цифрові копії відібраних документів, представивши їх в оновленій колекції на базі «Україніка».

Варто відзначити, що помітну роль на різних етапах формування колекції, починаючи від розробки концепції колекції, до безпосереднього наповнення її розділів повнотекстовими документами та додатковими інформаційними матеріалами (портрети, світлини, пам'ятники, шевченкознавчі веб-портали та ін.), відіграло 6-томне видання «Шевченківської енциклопедії» (2012–2015) Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Це – унікальний фундаментальний дослідницький і довідковий проект, в якому, як зазначає вчений-фольклорист і літературознавець Микола Дмитренко, викладено основні відомості про життя, творчість і особистість Тараса Шевченка, його епоху та оточення, місце в національній та світовій культурі та підсумовано понад півторасторічний досвід вивчення всіх аспектів шевченкіани в українському та зарубіжному шевченкознавстві.

Наразі в колекції «Шевченкіана» зібрано та представлено понад 1300 електронних ресурсів, пов'язаних із життям і діяльністю видатного поета. До зібраного масиву документів належать видання, що вийшли друком протягом ХІХ – на початку ХХІ ст. від 1840 до 2021 р. За цільовим призначенням – це різні за видами документи: літературно-художні, наукові, науково-популярні, довідкові, навчальні, інформаційні та ін. Колекція містить не лише книжкові, але й періодичні, продовжувані, рукописні та електронні видання. Отже, маючи у своєму складі різні за видами полімовні документи, сформована електронна колекція має задовольнити попит широкого кола користувачів – спеціалістів, науковців, студентів, а також всіх небайдужих до історії і культури України та зокрема до теми шевченкознавства.

На перших етапах формування колекції були визначені основні розділи «Шевченкіани», за якими відібрані документи атрибутовалися відповідно за їхнім змістом до розділів колекції. Структура створеного ресурсу представлена системою розділів та підпорядкованих підрозділів. До основних розділів належать: «Твори», «Образотворча спадщина», «Джерела про життя і творчість», «Увічнення пам'яті», «Бібліографія» та «Інтернет-ресурси».

Розділ «Твори» присвячений літературній спадщині Т. Шевченка і складається з підрозділів: «Прижиттєві видання», «Кобзарі», «Буквар», «Поезія», «Проза», «Драми», «Переклади творів». До нього увійшли рукописи та друковані видання поетичних, прозових і драматичних творів, видання різних років поетичної збірки «Кобзар», укладений письменником «Букварь южнорусский», прижиттєві видання, літературно-художні журнали і альманахи, в яких публікувалися поезії письменника, а також видання перекладів творів різними мовами світу. Розділ «Образотворча спадщина» містить видання, в яких представлені малярські твори художника та дослідження, присвячені вивченню художньої спадщини митця.

Найбільш цінним та цікавим для дослідників є представлене в цьому розділі книжкове зібрання Шевченкіани із історико-культурних фондів НБУВ, а саме із фондів відділу зарубіжної україніки, відділу стародруків та рідкісних видань, Інституту рукопису, відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій. Найціннішу частину цього зібрання становлять унікальні видання літературних і мистецьких творів Т. Шевченка, які сьогодні становлять бібліографічну рідкість. Особливу історико-культурну цінність мають прижиттєві видання, рідкісні посмертні видання другої половини XIX ст. та видання першої половини XX ст. Серед особливо цінних і раритетних видань колекції можна назвати: «Кобзарь» (1840), «Кобзарь» (коштом П. Семеренка, 1860), «Чигиринський Кобзар і Гайдамаки» (1844), «Тризна» (1844), «Наймичка» (1860), «Тарасова ніч» (1860), «Тополя» (1860), «Псалми Давидові» (1860), «Кобзарь Тараса Шевченка в перекладі русских поэтов» (1860), «Букварь южнорусский» (1861) та ін. Представлено також твори, які друкувалися за життя поета на сторінках періодичних видань – альманахів «Ластівка» (1841), «Молодик» (1843), «Хата» (1860), журналу «Основа» (1861). Важливим джерелом для дослідження спадщини Т. Шевченка є також поеми та вірші «Гайдамаки», «Іван Підкова», «Тополя», «Кобзарь» із рукописної збірки Бориса Грінченка.

У колекції широко представлені видання перекладів творів Шевченка різними мовами, зокрема видання української діаспори. Одним із раритетних видань, що входить до цієї групи документів, є збірка вибраних поетичних творів Т. Шевченка польською мовою у перекладі А. Гожальчинського «Przekłady pisarzów malorossyjskich. Taras Szewczenko», що вийшла друком у Києві 1862 р. та була перевидана через деякий час у Кракові. Не менш цінним для дослідників є видання «Кобзаря» польською мовою у перекладі В. Сирокомлі «Kobzarz Tarasa Szewczenki», надруковане у Вільні 1863 р. Використовуючи засоби навігації, користувачі мають можливість перейти за певним посиланням на іншу сторінку в межах колекції, де представлено пов'язане з цією збіркою репринтне відтворення видання 1863 р. «Kobzarius» (назва обкладинки – «Kobzarz Tarasa Szewczenki»), здійснене у 1993 р. Серед видань в колекції перекладів окремих творів поета можна відзначити переклад польською мовою Л. Совінського поеми «Наймичка», що вийшла друком спочатку у 1870 р. у львівському видавництві «Mgówka» під назвою «Najemnica», а згодом під цією ж назвою у 1882 р. в «Польській книгарні» («Księgarnia Polska», Львів) Адама Бартошевича. Сторінки між цими двома виданнями так само пов'язані – на кожній сторінці є додаткова точка доступу до іншого видання. Встановлені зв'язки між виданнями розширюють функціональні можливості колекції, дозволяючи дослідникам ознайомитися з перевиданнями, оригінальними, репринтними, факсимільними виданнями, перекладами видань іншими мовами.

Отже, розкриття та репрезентація документів історико-культурного значення, що мають особливу цінність та є безцінним джерелом для подальших наукових досліджень, стало одним із головних завдань при формуванні колекції. Своєю чергою, створення цифрових аналогів першоджерел, рідкісних та прижиттєвих видань і розміщення їх в загальному доступі дозволяє користувачам, які не мають змоги звернутися до традиційних фондів бібліотеки, вільно долучитися до книжкових пам'яток національного значення.

Найбільшим у колекції за кількістю представлених документів є розділ «Джерела про життя і творчість», в якому зосереджені дослідження, присвячені вивченню життя і творчості письменника. Цей розділ складається з підрозділів: «Дослідження спадщини», «Біографічні матеріали», «Довідкові видання», «Спогади». Розділ містить джерелознавчі, біографічні, літературно-критичні матеріали, наукові розвідки, монографічні дослідження, публікації у журналах і збірниках, довідкові видання та інші дослідження у галузі шевченкознавства.

Вже за життя поета після виходу першого видання «Кобзаря» (1840) та окремих видань поем «Гайдамаки» (1844), «Гамалія» (1844), «Тризна» (1844) почали з'являтися рецензії, статі і відгуки на його твори. На початку 60-х років XIX ст. найбільше матеріалів про Т. Шевченка було вміщено на сторінках журналу «Основа», в якому публікувалися не лише поетичні твори, листи, уривки з «Щоденника», але й після смерті поета спогади його сучасників та матеріали до біографії. Регулярно публікувалися замітки, повідомлення, рецензії, в яких висвітлювалися творчий доробок і діяльність письменника, спогади про нього, біографічні матеріали та деякі матеріали його листування, в журналі «Киевская старина». Наукові дослідження, критичні та біографічні матеріали, рецензії, присвячені Т. Шевченку, публікувалися також на сторінках серійного видання «Записки Наукового товариства імені Шевченка». З випусками згаданих періодичних видань та інших періодичних видань за різні роки, в яких досліджується життя і творчість поета, можна ознайомитися в електронній колекції. Представлене в «Україніці» зібрання Шевченкіани також містить одне з найбільш ранніх друкованих видань спогадів про Т. Шевченка О. Афанасьєва-Чужбинського «Воспоминания о Т. Г. Шевченко» (1861), яке наразі є раритетним джерелом для біографічних досліджень. Серед рідкісних документів колекції, що виходили окремими виданнями, є біографічні розвідки В. Маслова, О. Кониського, Д. Лукіяновича та ін. До зібраного масиву входять праці також інших дослідників творчості письменника, які намагалися всебічно охарактеризувати постать Шевченка та осмислити його значення в історії України, а саме В. Доманицького, І. Франка, С. Єфремова, Б. Лепкого, О. Дорошкевича, І. Айзенштока, С. Смаль-Стоцького, О. Білецького та ін.

У розділі «Бібліографія» представлено ґрунтовну бібліографічну базу Шевченкіани, яка складається з бібліографічних покажчиків та інших бібліографічних видань. Одним із ресурсів, який представлено в цьому блоці колекції, є електронна версія науково-бібліографічного видання «Тарас Григорович Шевченко : бібліографія видань творів, 1840–2014» [25], підготовленого науковцями НБУВ до 200-річного ювілею Тараса Шевченка. Видання є цінним джерелом бібліографічної інформації, в якому представлено бібліографію видань творів поета за період 1840–2014 рр. Наразі це найбільш повний покажчик за хронологією та кількістю включених видань Т. Шевченка як мовою оригіналу, так і в перекладах мовами світу. Особливе місце серед відібраних бібліографічних видань займає підготовлене фахівцями бібліотеки і надруковане у 2018 р. метабібліографічне видання – «Тарас Григорович Шевченко : бібліографія бібліографії видань творів та літератури про нього» [23].

Відомо, що творча спадщина поета спонукає до вшанування його пам'яті у всьому світі. Його твори перекладені багатьма мовами народів світу, йому встановлені пам'ят-

ники, меморіальні дошки, його ім'ям названі культурні, освітні заклади, бульвари і вулиці, за його віршами і поемами написані вокальні, симфонічні та оперні твори, зроблені інсценізації та екранізації багатьох творів. На честь Т. Шевченка названа Національна премія України в галузі літератури і мистецтва. Це спонукало фахівців під час розробки концепції колекції створити окремий розділ «Увічнення пам'яті», в якому було вирішено представити не тільки повнотекстові видання, присвячені вшануванню пам'яті, але й ілюстративний матеріал, доповнений короткими довідковими описами. Структура цього розділу складається з підрозділів: «Портрети і фотографії», «Пам'ятники та меморіальні дошки», «Музеї», «Культурні та освітні заклади». Основним інформаційним наповненням розділу є репродукції автопортретів та прижиттєвих портретів Т. Шевченка інших художників, світлини поета та фотографії пам'ятників, меморіальних дошок, музеїв, культурних і освітніх закладів, присвячених письменнику.

Для того, щоб репрезентувати комплексно особистість Т. Шевченка в колекції «Шевченкіана», було прийнято рішення створити розділ «Інтернет-ресурси», в якому зосереджені посилання на інші електронні інформаційні шевченкознавчі проекти, що представлені в інтернет-просторі.

Створена система розділів «Шевченкіани» комплексно розкриває багатогранний образ письменника, забезпечує ефективний пошук інформації та є надійним інструментом навігації в інформаційному масиві колекції. Отже, представлена для широкого загалу на базі електронної бібліотеки «Україніка» цифрова персональна колекція «Шевченкіана» сприятиме більш глибокому вивченню і популяризації творчої спадщини Тараса Шевченка та слугуватиме інформаційною базою для подальшого успішного розвитку шевченкознавства.

Висновки. Незважаючи на значний український та зарубіжний досвід, здобутий у створенні електронної Шевченкіани, організація повного фундаментального шевченкознавчого ресурсу та представлення його у відкритому доступі для широкого загалу є досі не вирішеною проблемою. Наукові бібліотеки, як провідні центри соціальних комунікацій, використовуючи новітні засоби організації електронних ресурсів, мають можливість структурувати та представити унікальні зібрання історико-культурної спадщини, що зберігаються в їх основних та спеціалізованих фондах. У зв'язку з воєнним станом у країні бібліотеки зіткнулися з новими викликами і гостро відчували потребу у прискоренні процесу збереження бібліотечних фондів. Перебуваючи в складних сучасних умовах фахівці змушені оптимізувати діяльність бібліотек, пришвидшивши процес формування цифрових меморіальних ресурсів. Захистити від небезпеки повної втрати унікальні примірники книжкового зібрання, які є надбанням багатьох поколінь українського народу, стало нагальною потребою, що призвела до внесення коректив у планування діяльності бібліотек. Пріоритетним завданням залишається зберегти книжкову спадщину, що комплексно репрезентує постать Тараса Шевченка, як у друкованому вигляді, так і в цифровому форматі. Наразі в бібліотеках зосереджена значна частина доробку, присвяченого Т. Шевченку, що поетапно оцифровується фахівцями та стає загальнодоступним цифровим культурним надбанням країни. І хоча процес оцифрування і представлення документів в цифрових бібліотечних колекціях не вирішують проблему організації єдиного шевченкознавчого ресурсу, однак значною мірою дозволяє заповнити лакуни в електронному зібранні повнотекстових документів шевченкознавчої тематики. Практичний досвід створення фахівцями Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського цифрової колекції «Шевченкіана» показує можливість ефективного збереження документальної спадщини, присвяченої видатним співвітчизникам, через розбудову гнучких бібліотечних історико-меморіальних ресурсів, побудованих на сучасних інформаційних технологіях.

Список бібліографічних посилань

1. Березівська Л. Д., Дерев'янок Т. М. Електронний ресурс «Видатні педагоги України та світу» й онлайн-проект «Ми стоїмо на плечах наших попередників: Видатні педагоги-ювіляри». *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. № 1. С. 1–3. URL: <http://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/54/83>.
2. Березівська Л. Д. Електронний ресурс «Видатні педагоги України та світу» як форма представлення педагогічної біографії в освітньо-науковому просторі. *Педагогічна біографіка та біографістика в сучасному науково-інформаційному просторі* : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-методол. семінару з історії освіти, 20 трав. 2022 р., Київ / НАПН України [та ін.]. Вінниця, 2022. С. 9–11. URL: <https://dnpp.gov.ua/ua/?ourpublications=31216>.
3. В. І. Вернадський. : електронна колекція. *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського* : офіц. вебпортал. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_eav/cgiirbis_64.exe?C21CO M=F&I21DBN=NAV&P21DBN=EAV&Z21ID=.
4. Вощенко О. М. Оприлюднення матеріалів спецфондів у форматі електронних колекцій (на прикладі розробки е-колекції «Репресована література» в е-бібліотеці «Україніка» Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського). *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2022. Вип. 28. С. 421–436. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rks_2022_28_25.
5. Ковальчук Г. Экземпляры прижизненных изданий Т. Г. Шевченко в отделе старопечатных и редких изданий Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского. *Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития*. 2014. Вып. 12. С. 7–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnan_2014_12_3.
6. Кримський Агатангел Юхимович (1871–1942) : електронна колекція. *Україніка* : електрон. б-ка Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/col/col0000017523>.
7. Кухарева Н. М. «Кобзарі» Тараса Шевченка з фондової колекції НІЕЗ «Переяслав». *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2019. Т. 30 (69). № 1. С. 76–81. URL: https://www.hist.vernadskeyournals.in.ua/journals/2019/1_2019/15.pdf.
8. Лобузін К., Вощенко О., Перенесієнко І. Система організації тематичних зв'язків предметно-довідкового апарату електронної бібліотеки «Україніка». *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2019. Вип. 55. С. 220–230. <https://doi.org/10.15407/nr.55.220>.
9. Лобузін К. Інтегрований меморіальний ресурс «Електронна бібліотека та архів В. І. Вернадського». *Україна ХХ століття: культура, ідеологія, політика*. 2013. Вип. 18. С. 24–30. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0000000035>.
10. Лобузін К., Ковальчук Г., Заболотна Н. Створення електронних колекцій книжкових пам'яток у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (на прикладі почаївських стародруків). *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2009. Вип. 24. С. 145–153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nrnbuimviv_2009_24_13.
11. Лобузін К. Меморіальна електронна колекція «Т. Г. Шевченко» у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. *Бібліотечний вісник*. 2014. № 5. С. 46–50. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er0000000030>.
12. Лобузін І. Організація онлайн-електронних колекцій України. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 жовт. 2020 р.) / НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. наук. б-к та інформ. центрів академій наук – членів МААН; відп. за вип. М. В. Іванова. Київ. 2020. С. 194–199. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1030>.
13. Лобузін І., Перенесієнко І. Електронні колекції українці у вебсередовищі: організація та технологія формування ресурсів рукописних та книжкових джерел у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2020. Вип. 25. С. 324–336. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rks_2020_25_23.
14. Лобузін І. Цифрові колекції наукової бібліотеки: організація інформаційних ресурсів та мережевої комунікації : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій / НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 258 с. URL: <http://nbuv.gov.ua/node/3904>.

15. Омельчук В., Беляєва Л., Войченко І., Новосьолова Л. Бібліографічний літопис шевченкових видань. *Бібліотечний вісник*. 2014. № 2. С. 45–52. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0000001299>.
16. Омельчук В. Ю. Бібліографічна Шевченкіана. *Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 21–23 жовт. 2014 р.). Київ. 2014. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/306>.
17. Перенесієнко І. Організація тематичного доступу до електронних бібліотечних колекцій : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2018. 228 с. URL: <http://nbuv.gov.ua/node/4690>.
18. Перенесієнко І. Предметні рубрики колекції «Сковородіана» в електронній бібліотеці «Україніка». *Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 жовт. 2020 р.) / НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. наук. б-к та інформ. центрів академії наук – членів МААН; відп. за вип. М. В. Іванова. Київ, 2020. С. 220–224. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1020>.
19. Попик В. Електронні ресурси, присвячені Тарасові Шевченку, як відображення сучасного стану розвитку вітчизняного віртуального інформаційного простору. *Українська біографістика*. 2014. Вип. 11. С. 257–271. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ubi_2014_11_20.
20. Портал Шевченка – Kobzar.ua : інтернет-портал. 2014. URL: <http://www.kobzar.ua>.
21. Репресована література (1920–30-ті рр.) : електронна колекція. *Україніка* : електрон. б-ка Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. 2021. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/col/col0000020024>.
22. Сковородіана : Сковорода Григорій Савич (1722–1794) : електронна колекція. *Україніка* : електрон. б-ка Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. 2020. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/col/col0000015863>.
23. Тарас Григорович Шевченко : бібліографія бібліографії видань творів Т. Г. Шевченка та літератури про нього / НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського ; [редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін. ; авт. кол.: В. Ю. Омельчук, Л. В. Беляєва, С. А. Дзюбич та ін.]. Київ. 2018. 276 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0012177>.
24. Тарас Шевченко : електронна колекція. *Культура України* : електрон. б-ка Нац. б-ки України ім. Я. Мудрого. 2014. URL: <https://elib.nlu.org.ua/collection.html?id=78>.
25. Т. Г. Шевченко : бібліографія видань творів, 1840–2014 / НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського ; [редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін. ; авт.-уклад.: В. Ю. Омельчук, Л. В. Беляєва, І. Д. Войченко та ін.]. Київ. 2014. 546 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0012190>.
26. Т. Г. Шевченко : електронна колекція. *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського* : офіц. вебпортал. 2014. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_eash/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=NAV&P21DBN=EASH&Z21ID.
27. Шевченкіана : Шевченко Тарас Григорович (1841–1860) : електронна колекція. *Україніка* : електрон. б-ка Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. 2022. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/col/col0000022166>.
28. A Framework of Guidance for Building Good Digital Collections. *NISO: how the information world connects*. 2007. URL: <https://web.archive.org/web/20171201033840/http://framework.niso.org>.
29. Archival records from Saving the original lifetime archive of the well-known Ukrainian poet, artist and thinker, T. H. Shevchenko : electronic collection. *British Library Portal*. URL: <https://eap.bl.uk/project/EAP657/search>.
30. IFLA/UNESCO Manifesto for Digital Libraries. *IFLA*. 2010. URL: <https://www.ifla.org/r/publications/ifla-unesco-manifesto-for-digital-libraries>.

References

1. Berezivska, L., & Derevianko, T. (2020). Elektronnyi resurs "Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu" y onlain-proiekt "My stoimo na plechakh nashykh poperednykiv: Vydatni pedahohy-yuviliary" [Electronic resource "Prominent Ukrainian and World Educators" and online project "We are Standing on the Shoulders

of Our Predecessors: Prominent Educators Whose Jubilee is Being Celebrated"]. *Visnyk Natsionalnoi Akademii Pedahohichnykh Nauk Ukrainy*, 1, 1-3. Kyiv, Ukraine. Retrieved from <http://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/54/83>. [In Ukrainian].

2. Berezivska, L. (2022, May 20). Elektronnyi resurs "Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu" yak forma predstavlennia pedahohichnoi biohrafiky v osvithno-naukovomu prostori [Electronic resource "Prominent Ukrainian and World Educators" as a form of presentation of pedagogical biography in the educational and scientific space]. In *Pedahohichna biohrafika ta biohrafistyka v suchasnomu naukovoinformatsiinomu prostori* [Pedagogical biography and biographical studies in the modern scientific and information space]. *Proceedings of the VII All-Ukrainian scientific and methodological seminar on the history of education* (pp. 9-11). Vinnytsia, Ukraine. Retrieved from <https://dnpb.gov.ua/ua/?ourpublications=31216>. [In Ukrainian].

3. V. I. Vernadskyi. Elektronna koleksiia [V. I. Vernadskyi. Electronic collection]. *V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine Portal*. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_eav/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=NAV&P21DBN=EAV&Z21ID=. [In Ukrainian].

4. Voshchenko, O. (2022). Opryliudnennia materialiv spetsfondiv u formati elektronnykh kolektsii (na prykladi rozrobky e-kolektsii "Represovana literatura" v e-bibliotetsi "Ukrainika" Natsionalnoi biblioteki ukrainy imeni V. I. Vernadskoho) [Publication of materials from book special funds in format of e-collections (on example of e-collection "Repressed Literature" in e-library "Ukrainica" of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine)]. *Rukopysna ta knyzhkova Spadshchyna Ukrainy*, 28, 421-436. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/rks_2022_28_25. [In Ukrainian].

5. Kovalchuk, H. (2014). Ekzempliary pryzhiznennykh izdaniy T. H. Shevchenko v otdel staropechatnykh y redkikh izdaniy Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho [Copies of T. Shevchenko's lifetime editions in department of old and rare books at V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine]. *Biblioteki natsionalnih akademii nauk: problemy funkcionirovaniia, tendentsii razvitiia*, 12, 7-22. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnan_2014_12_3. [In Russian].

6. Krymskyi Ahatanhel Yukhymovych (1871–1942): elektronna koleksiia. Ukrainika : elektron. b-ka Nats. b-ky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho [Krymskyi Ahatanhel Yukhymovych (1871–1942): electronic collection. *Ukrainica*: electronic library of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine]. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/col/col0000017523>. [In Ukrainian].

7. Kukharieva, N. (2019). "Kobzari" Tarasa Shevchenka z fondovoї kolektsii NIEZ "Pereiaslav" ["Kobzar's" of Taras Shevchenko from the stock collection of NHER "Pereiaslav"]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Istorychni nauky*, 30 (69), 1, 76-81. Kyiv, Ukraine. Retrieved from https://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/1_2019/15.pdf. [In Ukrainian].

8. Lobuzina, K., Voshchenko, O., & Perenesienko, I. (2019). Systema orhanizatsii tematychnykh zviazkiv predmetno-dovidkovoho aparatu elektronnoi biblioteki "Ukrainika" [Specification of thematic communications between subject rubrics of the electronic library "Ukrainica"]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*, 55, 220-230. Retrieved from <https://doi.org/10.15407/np.55.220>. [In Ukrainian].

9. Lobuzina, K. (2013). Intehrovanyi memorialnyi resurs "Elektronna biblioteka ta arkhiv V. I. Vernadskoho" [Integrated memorial resource "The V. I. Vernadskyi electronic library and archives"]. *Ukraina XX stolittia: kultura, ideolohiia, polityka*, 18, 24-30. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0000000035>. [In Ukrainian].

10. Lobuzina, K., Kovalchuk, H., & Zabolotna, N. (2009). Stvorennia elektronnykh kolektsii knyzhkovykh pamiatok u Natsionalnii bibliotetsi Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho (na prykladi pochaivskykh starodrukiv) [Creation of electronic collections of book monuments in V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (on the example of Pochaiv old printed books)]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy im. V. I. Vernadskoho*, 24, 145-153. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2009_24_13. [In Ukrainian].

11. Lobuzina, K. (2014). Memorialna elektronna koleksiia "T. H. Shevchenko" u Natsionalnii bibliotetsi Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho [Memorial electronic collection "T. H. Shevchenko" at V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine]. *Bibliotechnyi Visnyk*, 5, 46-50. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er0000000030>. [In Ukrainian].

12. Lobuzin, I. (2020, October 6–8). Orhanizatsiia onlainovykh elektronnykh kolektsii Ukrainiky [Organization of online electronic collections of Ukrainica]. In *Library. Science. Communication*.

Development of library and information potential in conditions of digitization. Proceedings of the International Scientific Conference (pp. 194-199). Kyiv, Ukraine. Retrieved from <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1030>. [In Ukrainian].

13. Lobuzin, I., & Perenesiienko, I. (2020). Elektronni kolektsii ukrainiky u vebseredovnyshchi: orhanizatsiia ta tekhnolohiia formuvannia resursiv rukopysnykh ta knyzhkovykh dzherel u Natsionalnii bibliotetsi Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho [Electronic collections of Ukrainica in the web environment: organization and technology of formation of resources of manuscript and book sources in V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine]. *Rukopysna ta Knyzhkova Spadshchyna Ukrainy*, 25, 324-336. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/rks_2020_25_23. [In Ukrainian].

14. Lobuzin, I. (2017). Tsyfrovi kolektsii naukovoï biblioteky: orhanizatsiia informatsiinykh resursiv ta merezhevoi komunikatsii [Digital collection of scientific library: organization of information resources and network communication of users]. Kyiv, Ukraine. Retrieved from <http://nbuv.gov.ua/node/3904>. [In Ukrainian].

15. Omelchuk, V., Bieliaieva, L., Voichenko, I., & Novosolova, L. (2014). Bibliografichniy litopys shevchenkovykh vydan [Bibliographic chronicle of Shevchenko publications]. *Biblioteknyi Visnyk*, 2, 45-52. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0000001299>. [In Ukrainian].

16. Omelchuk, V. (2014, October 21–23). Bibliografichna Shevchenkiana [Bibliographical Shevchenkiana]. In *The place and role of libraries in the formation of the national information space. Proceedings of the International Scientific Conference*. Kyiv, Ukraine. Retrieved from <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/306>. [In Ukrainian].

17. Perenesiienko, I. (2018). Orhanizatsiia tematychnoho dostupu do elektronnykh biblioteknykh kolektsii [Organization of thematic access to electronic library collections]. Kyiv, Ukraine. Retrieved from <http://nbuv.gov.ua/node/4690>. [In Ukrainian].

18. Perenesiienko, I. (2020, October 6–8). Predmetni rubryky kolektsii "Skovorodiana" v elektronni bibliotetsi "Ukrainika" [Subject headings of the "Skovorodiana" collection in the electronic library "Ukrainica"]. In *Library. Science. Communication. Development of library and information potential in conditions of digitization. Proceedings of the International Scientific Conference* (pp. 220-224). Kyiv, Ukraine. Retrieved from <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1020>. [In Ukrainian].

19. Popyk, V. (2014). Elektronni resursy, prysviacheni Tarasovi Shevchenku, yak vidobrazhennia suchasnoho stanuu rozvytku vitchyznianoho virtualnogo informatsiinoho prostoru [E-resources dedicated to Taras Shevchenko as a reflection of the current state of development of the national virtual information space]. *Ukrainska Biohrafistyka*, 11, 257-271. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ubi_2014_11_20. [In Ukrainian].

20. (2014). Portal Shevchenka – Kobzar.ua: internet-portal. [Shevchenko's portal – Kobzar.ua: Internet portal]. Retrieved from <http://www.kobzar.ua>. [In Ukrainian].

21. (2021). Represovana literatura (1920–30-ti rr.) [Repressed Literature (1920–30s)]: electronic collection. *Ukrainica* : electronic library of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/col/col0000020024>. [In Ukrainian].

22. Skovorodiana: Skovoroda Hryhorii Savych (1722–1794): elektronna kolektsiia [Skovorodiana: Skovoroda Hryhorii Savych (1722–1794) : electronic collection]. *Ukrainica* : electronic library of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/col/col0000015863>. [In Ukrainian].

23. (2018). Taras Hryhorovych Shevchenko : bibliografiia bibliografii vydan tvoriv T. H. Shevchenka ta literatury pro noho [Taras Hryhorovych Shevchenko : bibliography of bibliography of published works T. H. Shevchenko and literature about him]. Kyiv, Ukraine. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0012177>. [In Ukrainian].

24. (2014). Taras Shevchenko : elektronna kolektsiia [Taras Shevchenko : electronic collection]. *Culture of Ukraine* : electronic library of Y. Mudryi National Library of Ukraine. Retrieved from <https://elib.nlu.org.ua/collection.html?id=78>. [In Ukrainian].

25. Omelchuk, V., Bieliaieva, L., & Voichenko, I. (Comps.) (2014). T. H. Shevchenko: bibliografiia vydan tvoriv, 1840–2014 [T. H. Shevchenko : bibliography of published works, 1840–2014]. Kyiv, Ukraine. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0012190>. [In Ukrainian].

26. (2014). T. H. Shevchenko: elektronna kolektsiia [T. H. Shevchenko: electronic collection]. *V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine Portal*. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_eash/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=NAV&P21DBN=EASH&Z21ID. [In Ukrainian].

27. (2022). Shevchenkiana: Shevchenko Taras Hryhorovych (1841–1860): elektronna kolektsiia [Shevchenkiana: Shevchenko Taras Hryhorovych (1841–1860): electronic collection]. *Ukrainica* : electronic library of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/col/col0000022166>. [In Ukrainian].

28. (2007). A Framework of Guidance for Building Good Digital Collections. *NISO: how the information world connects*. Retrieved from <https://web.archive.org/web/20171201033840/http://framework.niso.org>. [In English].

29. Archival records from Saving the original lifetime archive of the well-known Ukrainian poet, artist and thinker, T. H. Shevchenko: electronic collection. *British Library Portal*. Retrieved from <https://eap.bl.uk/project/EAP657/search>. [In English].

30. (2010). IFLA/UNESCO Manifesto for Digital Libraries. *IFLA*. Retrieved from <https://www.ifla.org/ru/publications/ifla-unesco-manifesto-for-digital-libraries>. [In English].

Iryna Danylchenko,

<https://orcid.org/0000-0002-5778-4999>,

Junior Researcher,

Department of Information and Communication Technologies,

Institute of Information Technologies,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

**"SHEVCHENKIANA" ELECTRONIC PERSONAL COLLECTION OF V. I. VERNADSKYI
NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE: PECULIARITIES OF ORGANIZATION AND CONTENT**

The purpose of the article is to substantiate the meaning and reveal the peculiarities of the formation of full-text personal collection "Shevchenkiana" on the basis of the universal electronic library "Ukrainika", to analyze the tasks, stages of creation, structure and content of the electronic collection. **The research methodology** is based on the application of a systemic-structural approach and complex of general scientific methods (generalization, analysis, synthesis) **Scientific novelty**. The historical and cultural significance of the formation of digital collections dedicated to outstanding figures on the basis of electronic resources of scientific libraries is substantiated. The experience of partially solving the problem of creating a collection of electronic Shevchenkiana in the information space is summarized on the example of the functioning personal collection "Shevchenkiana". The mechanisms of organizing a structured public personal archive as an effective tool for preserving cultural heritage in the conditions of martial law are considered. **Conclusions**. Despite the significant domestic and foreign experience gained in the creation of electronic Shevchenkiana, the organization of a complete fundamental Shevchenko resource and its presentation in open access for the general public is an unsolved problem. Scientific libraries, as leading centers of social communications, using the latest means of organizing electronic resources, have the opportunity to structure and present unique collections of historical and cultural heritage stored in their main and specialized funds. At present, the libraries contain a significant part of the works dedicated to T. Shevchenko, which are gradually digitized by specialists and become the digital cultural heritage of the country. And although the process of digitization and presentation of documents in digital library collections does not solve the problem of organizing a single Shevchenko resource, it largely allows filling the gaps in the electronic collection of full-text documents on Shevchenko subjects. Practical experience of creation by specialists of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine the digital collection "Shevchenkiana" shows the possibility of effective preservation of documentary heritage dedicated to outstanding compatriots through the development of flexible library historical and memorial resources built on modern information technologies.

Keywords: Taras Hryhorovych Shevchenko, electronic Shevchenkiana, personal electronic collection, electronic library "Ukrainika".

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine

3, Holosiivskyi Avenue, Kyiv, 03039, Ukraine

e-mail: danylchenkoiv@nbuv.gov.ua

Стаття надійшла до редакції 02.10.2023 р.